

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ เป็นการศึกษาระเบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey) เพื่อทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการคุมกำเนิดของหญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยงจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ระหว่างกลุ่มที่มารับบริการคุมกำเนิดและกลุ่มที่ไม่มารับบริการคุมกำเนิด

ประชากรที่ศึกษา

ประชากร ในการศึกษาค้างนี้คือ หญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยงอายุ 15 - 44 ปี และอยู่กินกับสามี ในตำบลที่มีชนเผ่ากะเหรี่ยงมากกว่าร้อยละ 80 ทุกตำบลในเขตพื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2553 จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลอมก๋อย ตำบลแม่ต๋น ตำบลม่อนจอง ตำบลยางเปียง ตำบลสบโจง และตำบลนาเกียน รวมทั้งสิ้น 6,578 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มที่มารับบริการคุมกำเนิด จำนวน 3,715 คนและกลุ่มที่ยังไม่มารับบริการคุมกำเนิด จำนวน 2,863 คน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภออมก๋อย, 2552)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้างคือ หญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยงอายุ 15 - 44 ปี และอยู่กินกับสามี ใน 6 ตำบล ที่ยินยอมเข้าร่วมการศึกษา

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973)

$$\text{คือ สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ	n	คือ	จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
	N	คือ	จำนวน หรือ ขนาดของประชากรทั้งหมด
	e	คือ	ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ (ในที่นี้ใช้ 0.05)
	n	=	$\frac{6578}{1+6578(0.05)^2}$
	n	=	377.07

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 378 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มจากสัดส่วนประชากรของแต่ละกลุ่ม ดังนี้ จากจำนวนหญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยงอายุ 15-44 ปี ทั้งหมด 6,578 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มารับบริการคุมกำเนิดจำนวน 3,715 ราย (ร้อยละ 56.48) และกลุ่มไม่มารับบริการคุมกำเนิด จำนวน 2,863 ราย (ร้อยละ 43.52) สามารถคำนวณสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการในแต่ละกลุ่มได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 สัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับบริการคุมกำเนิด

การรับบริการคุมกำเนิด	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
รับบริการคุมกำเนิด	3,715	213
ไม่รับบริการคุมกำเนิด	2,863	165
รวม	6,578	378

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) คือ ดูจำนวนประชากรจากทั้ง 6 ตำบล และจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม (มารับบริการ และไม่มารับบริการ) และหาสัดส่วนในแต่ละกลุ่มออกมา เพื่อคิดว่าควรมีจำนวนตัวอย่างเท่าใดในแต่ละกลุ่ม โดยมีรายชื่อเตรียมไว้ แล้วก็เลือกแบบบังเอิญ คือเจอใครก็เลือกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ เนื่องจากความยากลำบากในการเก็บข้อมูล และการคมนาคมยากลำบาก ได้จำนวนตัวอย่างหญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยงในการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 3 สัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกรายตำบล

ตำบล	รับบริการคุมกำเนิด		ไม่มารับบริการคุมกำเนิด	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
อมก๋อย	1,076	62	500	29
แม่ต๋น	462	27	577	33
ม่อนจอง	197	11	105	6
ยางเปียง	601	34	348	20
สบโขง	543	31	568	33
นาเกียน	836	48	281	44
รวม	3,715	213	2,863	165

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ภาคผนวก ก) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยนำ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1.1 ด้านบุคคล สัมภาษณ์ ณ วันที่ทำการเก็บข้อมูล จำนวน 15 ข้อ ได้แก่

- อายุ
- การนับถือศาสนา
- ระดับการศึกษา
- อาชีพ
- โรคประจำตัว
- อายุสามี
- ความสัมพันธ์กับสามี
- จำนวนครั้งของการแต่งงาน
- จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์
- จำนวนบุตรมีชีวิต
- บุตรจากสามีเดิม
- ความต้องการมีบุตรเพิ่มของสามีคนปัจจุบัน

- จำนวนบุตรที่ต้องการเพิ่ม
- เพศของบุตรที่ต้องการเพิ่ม
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่มาก

1.2 ด้านความเชื่อ และความคิดเห็นต่อการคุมกำเนิด จำนวน 12 ข้อ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 1-5 ระดับ (Likert scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีทั้งด้านบวกและด้านลบจำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย

- การมีบุตรมากจะทำให้ยากจน
- การมีบุตรมากเพื่อที่จะช่วยทำงานหารายได้ให้แก่ครอบครัว มากขึ้น
- การมีบุตรจำนวนมากนั้นเพราะต้องการมีไว้เพื่อการเสียชีวิต
- คนที่ทำหมันสามารถทำงานหนักได้เหมือนคนปกติ
- การทำหมันทำให้สมรรถภาพทางเพศลดลง
- การคุมกำเนิดมีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตปัจจุบัน
- ตามความเชื่อเมื่อแต่งงานแล้วจำเป็นต้องรีบมีบุตรทันที
- จำนวนบุตรที่ต้องการมีนั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งที่นับถือ
- การเลือกวิธีคุมกำเนิดนั้นต้องคำนึงถึงสิ่งที่ตนเองนับถือด้วย
- เพศของบุตรที่ต้องการมีนั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งที่นับถือ
- การกินยาคุมกำเนิดนั้นเป็นการผิดผี ต้องเลี้ยงผี
- การคุมกำเนิดเป็นการทำบาป

แปลผลดังนี้

ข้อคำถามทางบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ 5 คะแนน
เห็นด้วย	เท่ากับ 4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	เท่ากับ 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ 1 คะแนน

ข้อคำถามทางลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ 1 คะแนน
เห็นด้วย	เท่ากับ 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	เท่ากับ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย เท่ากับ 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 5 คะแนน

การประเมินระดับคะแนน กำหนดเกณฑ์ความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นตัวชี้วัดโดยอาศัยแนวคิดของเบสท์และคาห์น (Best & Kahn, 1993) แล้วแปลความหมายคะแนนด้านความเชื่อและประเพณีตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยเอื้อ จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย

- แหล่งความรู้เรื่องการคุมกำเนิด
- สถานบริการที่ต้องการไปรับบริการคุมกำเนิด
- ลักษณะเส้นทางการคมนาคม
- วิธีการเดินทางไปรับบริการคุมกำเนิด
- ระยะทางในการเดินทางไปรับบริการคุมกำเนิด
- เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปรับบริการคุมกำเนิด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับบริการคุมกำเนิด
- การเสียค่าใช้จ่ายในการรับบริการคุมกำเนิด
- จำนวนค่าใช้จ่ายในการรับบริการคุมกำเนิด
- การรับบริการคลอดที่สถานบริการของรัฐ
- สถานบริการที่ไปรับบริการคลอด
- คำแนะนำเรื่องการคุมกำเนิดจากเจ้าหน้าที่ที่ทำคลอด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยเสริม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย

- ความยินยอมของสามี
- การสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว
- การชักชวนของเพื่อน
- ผู้มีอิทธิพลต่อการไปรับบริการคุมกำเนิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรง (Validity) โดยหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

$$CVI = \frac{\text{จำนวนข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคู่เห็นตรงกันตั้งแต่ระดับ 3 - 4}}{\text{จำนวนข้อคำถามทั้งหมด}}$$

ถ้าค่า CVI มีค่า 0.8 ขึ้นไป แสดงว่ามีความตรงตามเนื้อหา เชื่อถือได้ (Polit & Hungler, 1999)

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ให้คะแนนข้อคำถามจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 43 ข้อ โดยระดับคะแนนความสอดคล้อง ใช้มาตราส่วนประเมินค่าของแบบสัมภาษณ์ 4 ระดับ คือ

ไม่สอดคล้อง	ให้	1
สอดคล้องน้อย	ให้	2
สอดคล้องค่อนข้างมาก	ให้	3
สอดคล้องมาก	ให้	4

ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ได้จากสัดส่วนข้อคำถามสอดคล้องค่อนข้างมากหรือสอดคล้องมากหารด้วยจำนวนข้อคำถามทั้งหมด สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นดังนี้

ความเที่ยงตรงเนื้อหาของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 และคนที่ 2 = $34/43 = 0.79$

ความเที่ยงตรงเนื้อหาของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 และคนที่ 3 = $34/43 = 1.00$

ความเที่ยงตรงเนื้อหาของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 และคนที่ 3 = $43/43 = 0.79$

รวม = 2.58

จำนวนคู่ของผู้ทรงคุณวุฒิ = 3 คู่

ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) = $2.58/3$

= 0.86

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มหญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยงที่อยู่นอกพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ หญิงวัยเจริญพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงอายุ 15 - 44 ปี ที่แต่งงานและอยู่กินกับสามี อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยล่ามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่นั้น ช่วยแปลภาษากะเหรี่ยงให้ จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดลองมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ถ้ามีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 ถือว่าเชื่อถือได้ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษามีกระบวนการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยการขออนุมัติหนังสือผ่านความเห็นชอบ เพื่อขออนุมัติคณะกรรมการจริยธรรม ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และขออนุญาตนายอำเภออมก๋อย สาธารณสุขอำเภออมก๋อย ก่อนทำการศึกษา ผู้ศึกษาได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบทุกประเด็น เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการศึกษา โดยความสมัครใจอย่างไม่มีการบังคับ พร้อมกันนั้นก็ได้อธิบายให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่จะไม่ให้ข้อมูล หากไม่สบายใจ และสามารถถอนตัว ออกจากการศึกษได้ทุกเมื่อ หากต้องการ โดยจะไม่มีผลเสียใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง จะถูกเก็บไว้เป็นความลับโดยมีการเข้ารหัสแทนชื่อจริง ข้อมูลที่ได้มาจะนำมาใช้เฉพาะในการศึกษารุ่นนี้เท่านั้น และผลของการศึกษา จะนำเสนอข้อมูลที่เป็นภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานงานเพื่อขอรับหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงนายอำเภออมก๋อย และสาธารณสุขอำเภออมก๋อยเพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการรวบรวมข้อมูล
2. ประสานงานกับผู้อำนวยการ โรงพยาบาลอมก๋อย หัวหน้าสถานีอนามัยทุกแห่งในอำเภออมก๋อย และผู้นำชุมชนทุกตำบลเพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. คัดเลือกล่ามที่เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเป็นคนเผ่ากะเหรี่ยงที่ทำงานในพื้นที่ มีความรู้และเข้าใจภาษาไทยและภาษากะเหรี่ยงเป็นอย่างดี เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล

4. ชี้แจงแก่ล่ามที่คัดเลือกมา ทำความเข้าใจคำถามทุกคำถาม
5. ให้ล่ามชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ ด้วยความสมัครใจ ข้อมูลที่ได้ถือเป็นความลับส่วนบุคคล และใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
6. เก็บรวบรวมข้อมูลหญิงแต่งงานเผ่ากะเหรี่ยง โดยให้ล่ามเป็นผู้ช่วยในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน
7. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วน เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม โดยใช้สถิติไครส์แคร์ หรือ t-test ขึ้นอยู่กับชนิดของตัวแปร ถ้าเป็นตัวแปรไม่ต่อเนื่องใช้สถิติไครส์แคร์ ถ้าเป็นตัวแปรต่อเนื่องใช้ t-test